

در محضر استاد

دکتر عباس شفیعی

استاد و رئیس دانشکده داروسازی
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی تهران

دبیرستان‌های بدر و دارالفنون به پایان رساندم و شاگرد اول شدم. سپس با رتبه سوم در کنکور، وارد دانشکده داروسازی شدم که طی پنج سال شاگرد اول بودم و رساله خود را که در زمینه سنتز یک داروی جدید بود با درجه ممتاز به پایان رساندم. سپس با استفاده از بورس دولت ایران برای شاگردان اول، وارد دوره دکترای شیمی دارویی دانشگاه کلمبیا واقع در شهر نیویورک آمریکا شدم. پس از طی یک دوره شش ماهه در آن دانشگاه با معدل «الف»، بورسیه دانشگاه کلمبیا شدم و بدین ترتیب از پرداخت شهریه به دانشگاه معاف گشتم. پس از چهار

طب و تزکیه: استاد لطفاً تاریخچه‌ای از شرح زندگی خود را بیان فرمائید؟

استاد: اینجانب دکتر عباس شفیعی در مهرماه ۱۳۱۶ شمسی در خانواده‌ای متوسط و متدین متولد و تربیت شدم. مادرم زنی باتقوی و علاقمند به علم و دانش بود و بدین جهت من و دو برادرم را به آموختن علم تشویق می‌کرد. البته خودم نیز از کودکی علاقه بسیاری به آموختن داشتم. دروس ابتدائی را در دبستان ترقی واقع در خیابان ری و دروس متوسطه را در

سال و نیم در اواخر سال ۱۹۶۷ میلادی دکترای تخصصی خود را در رشته شیمی دارویی با معدل «الف» به پایان رساندم. رساله تحقیقاتی اینجانب که در مورد تعیین ساختمان فضائی

کلرفنیرآمین راست گرد، یک داروی ضدحساسیت بود، در تمام آمریکا برنده جایزه اول تحقیقات شد و بدین ترتیب افتخاری برای ایرانی‌ها محسوب می‌گردید. بعد از آن به دانشگاه شیکاگو رفتم و دوره مافوق دکترای خود را در یکسال با پروفسور «جوزف فرید» در مورد مکانیسم ایجاد سرطان توسط هیدروکربن‌های عطری چند حلقه‌ای گذراندم. در این

مدت تعداد ۸ مقاله علمی در مجلات معروف آمریکا به چاپ رساندم و بدین جهت از طرف دانشگاه کلمبیا و دانشگاه شیکاگو دعوت به کار شدم. ولی به علت علاقه زیادی که به کشور داشتم بلافاصله به ایران بازگشتم و در سال ۱۳۴۹ در دانشکده داروسازی استخدام شدم.

طی و تزگیسه استاد! لطفاً مختصری از کارهای تحقیقاتی خود را بیان فرمایید.

استاد: در حقیقت کارهای پژوهشی من دو جنبه دارد. یکی تحقیقاتی است که در سطح بین‌المللی انجام می‌شود. تحقیقاتی که ما روی شیمی ترکیبات هتروسیکلیک انجام می‌دهیم که نتیجه در این تحقیقات بصورت مقالاتی بین‌المللی مربوطه چاپ شده و متن آنها وارد کتابهای درسی شده که در کشور ما و سایر کشورها تدریس می‌شود. جنبه دوم کارهای من، راجع به گیاهان دارویی ایران است که تحقیقاتی در یک شاخه از گیاهان فوق برسه انجام دادیم که این تحقیقات هنوز هم ادامه دارد و نتیجه کار، تعیین ساختمان موادی است که در این گیاهان وجود دارد. در تحقیقات کاربردی هم ما همکاری مستمری با صنعت

داریم، جهت رفع مواد اولیه دارویی که در حقیقت صنایع به آن نیاز دارند. تعدادی از این تحقیقات ما وارد صنعت شده است از جمله این تحقیقات عبارت است از:

۱- تهیه کودتین که در این زمینه تنها خودکفائی داریم بلکه صادراتش هم در «داروپخش» انجام شده است.
۲- تولید واکسن که در «تولیدارو» تولید می‌شود.
۳- نیفیدپین که هم در تولید دارو و هم در داروپخش تولید می‌شود (و در مرحله ای است که این داروهای سنتز شده و

تولید شده بصورت فرآورده‌های دارویی وارد بازار می‌شوند)

۴- طرح بعدی ما، سولفات مرفین است که در «داروپخش» انجام می‌شود و بصورت آمپول تهیه می‌شود. که در دوران جنگ مصرف می‌شد و امروز هم مصرف می‌شود و چند داروی دیگر که هم در «تولیدارو» و هم «داروپخش» تولید می‌شود و این نتیجه کارهای تحقیقاتی ما بوده که در صنعت انجام شده است و این تحقیقات هنوز هم ادامه دارد و این همکاری خوبیست که بین ما و صنایع دارویی بخصوص تولیدارو و «داروپخش» شده است که ما مواد اولیه آنها را تهیه کنیم و در اختیار آنها قرار دهیم تا به این ترتیب نیازی به مواد اولیه دارویی نداشته باشیم.

طی و تزگیسه علت اُفت این کارهای پژوهشی در دانشگاهها را در چه می‌بینید؟

استاد: علت این اُفت، عبارت از عدم توجه به پژوهش است که در سالیان متمادی در پنجاه سال اخیر، برخلاف سایر کشورها، در کشور ما دقت و توجه لازم به امر پژوهش معطوف نشده است. در صورتی که گذشتگان ما واقعاً بهترین

طب و تزکیه چه راههایی را جهت ارزشیابی نحوه تدریس در دانشگاهها و ارزیابی تدریس مباحث تئوری پیشنهاد می‌کنید؟

استاد خوب این مسائلی که از طریق ارزشیابی انجام می‌شود کاری است که می‌توان با استفاده از سیستمهای مختلف انجام داد. یکی شرکت افراد گروه آموزشی است که در تدریس، خود اساتید به یکدیگر کمک می‌کنند دیگر، نظرخواهی از خود دانشجو است. این دانشجو است که دقیقاً باید درس را فرا بگیرد و خیلی خوب می‌تواند درک کند که استادش در تدریس چقدر زحمت می‌کشد دیگر نظرخواهی از دانشجویانی که واقعاً بی‌نظر و عرض هستند. انسان می‌تواند به این حقیقت برسد که

طب و تزکیه آیا يك استاد وظیفه آموزشی خود را به نحو احسن انجام می‌دهد یا خیر؟

استاد بهترین روش همین نظرخواهی از دانشجویان و شرکت خود اساتید گروه جهت ارتقاء سطح آموزشی گروه است که به کلاسهای درسی اساتید کمک می‌کند.

طب و تزکیه در جهت حفظ روحیه استادی در تعلیم و تعلم چه توصیه‌ای برای اساتید دانشگاهها دارید؟

استاد در حقیقت حفظ روحیه استادی را جامعه می‌تواند سبب شود. احترام خاصی که گذشتگان ما برای استادان قائل بودند، باید دوباره زنده شود و این است که به استاد روحیه می‌دهد. اگر مردم بدانند که ارزش استاد چقدر است و اجتماع این ارزش را به استاد بدهد همانند اجتماعات مختلف که به اساتید بهای زیادی می‌دهند و اجتماع ما نیز از آن مستثنی نیست، سبب می‌شود که مسئله مادی برای استاد مهم نباشد. چیزی که برای یک استاد مهم است، ارزش اجتماعی استاد است. اگر ما واقعاً ارزش اجتماعی استاد را برگردانیم و این ارزش را به آن بدهیم، این باعث می‌شود که ارزش استاد اعاده

محققان دنیا بودند. در تحقیق، آنها چشمداشتی نداشتند و اگر تحقیقاتی انجام می‌دادند به دلیل علاقه شخصی و در حقیقت علاقه‌ای بود که به مملکت داشتند و به این دلیل آنها تحقیق می‌کردند و این باعث شد که آنها درخشیدند، نه تنها در تاریخ طب، بلکه در طب داروسازی و همچنین در سایر رشته‌های علمی این بزرگان واقعاً درخشیدند.

همانطور که عرض کردم متأسفانه در سالهای متمادی اخیر، به پژوهش توجه درخوری نشد و متأسفانه در این مسیر ما ضرر خیلی زیادی می‌بینیم. چون خودکفائی بدون پژوهش امکان پذیر نیست.

طب و تزکیه پس از سالها تجربه و پژوهش و تدریس در دانشگاهها، حضرتعالی چه پیشنهادی برای بهبود کیفیت آموزش در دانشگاهها دارید؟

استاد این مسئله دو جنبه دارد یکی مسأله آموزشی و دیگری مسأله پژوهشی. در سالهای گذشته به مسأله آموزش توجه شد و به علت توجهی که به مسائل آموزشی شد و نیازی که در حقیقت در آموزش بود، دانشگاهها خود پیشگام شدند و مشکلات نیز تا حد زیادی حل شد. همچنانکه در آموزش و کمبود نیروی انسانی ابتدا احساس مسئولیت شد، سپس برنامه ریزی شد و کمبودهای آموزشی، از نظر نیروی انسانی برطرف گردید. البته از نظر کیفیت هم سالهای اخیر توجه زیادی به این مسئله مصروف شده و می‌شود و در این زمینه که برنامه ریزی خواهد شد که از نظر کیفیت آموزشی هم دانشگاهها در سطح بسیار خوبی باشند همانطور که ملاحظه می‌کنید در صورتیکه برنامه ریزی شود، توجه بیشتری می‌شود و در پی آن باید مشکلات مجامع علمی را بررسی و حل نمائیم. دانشگاهیان هم می‌توانند کمک دولت باشند مثلاً امر پژوهش احتیاج به نشریات دارد. بدون بررسی نشریات علمی اقدامات پژوهشی امکان ندارد. به این ترتیب ما باید ترتیبی بدهیم که مجلات علمی موردنیاز پژوهش پژوهشگران و مجامع علمی فراهم شود تا اینها بتوانند با خیال راحت به امر تحقیق بپردازند.

کشورهایست که مصرف نابسامان دارو واقعاً بسیار زیاد است)، به مصرف واقعی خود برسد. این خود دارو است که ایجاد عوارض می کند و بیماری تولید می کند و این بیماری باعث می شود که بیماری ثانویه ایجاد شود و این سیکل معیوبی است برای درمان. امیدواریم مطبوعات و رادیو و تلویزیون و طبیها که با مریضا صحبت می کنند باعث شود که این وضع نابسامان از مملکت ما دور شود.

طپ و تزکیه به نظر شما اعطاء تسهیلات زمينه های رفاهی نظیر مسکن، وام ... به اعضای هیئت علمی چه تأثیری در بازهدی علمی اساتید ما دارد.

استاد کلاً بایستی یک استاد خیالش از مسائل زندگی آسوده باشد تا بتواند بهتر در امر تحقیق و تدریس عمل کند. اگر استادی امنیت خاطر نداشته باشد طبعاً در سیستم تدریس و تحقیقش اثر می گذارد. استاد

ببایستی فکر و ذکرش مسائل مادی باشد و یا مشکلات زندگی باشد. این مشکلات باید توسط مسئولین دانشگاهها رفع شود تا یک استاد با خیال راحت به امر تحقیق و تدریس پردازد. این که می گویم مشکلات زندگی نداشته باشد، منظورم یک زندگی مناسب است. تا خیالش راحت باشد زندگی اشرافی نمی خواهد داشته باشد بلکه یک زندگی می خواهد که خیالش از نظر مسائل مادی و مشکلات زندگی فارغ باشد تا بتواند راحت به امر تحقیق و تدریس پردازد. این وظیفه وزارتخانه است که این نیاز را برطرف کنند تا اساتید با خیال راحت به امر تحقیق پردازند.

طپ و تزکیه چه راههایی را برای دستیابی دانشوران جامعه ما به تازه ترین اطلاعات در زمینه علوم

گرد در گذشتگان ما هم همینطور بوده اند. اساتید ارزش والای اجتماعی داشتند و ما امروز باید آن را زنده کنیم. در محیطهای دانشگاهها و در محیطهای آموزش و پرورش خود، تا به این ترتیب اساتید به وظیفه خودشان بیشتر آشنا شوند و این باعث می شود که ما استاد واقعی داشته باشیم.

طپ و تزکیه به نظر شما نقش مطبوعات در اصلاح فرهنگ مصرف دارو در نزد مردم چیست؟

استاد واضح است که نقش مطبوعات و رادیو و تلویزیون در این امر خیلی زیاد است. تنها نقش یک عده خاص نمی تواند کمک زیادی کند. بلکه بایستی همه دست به دست هم بدهند تا از این وضع نابسامان مصرف امروز دارو بیرون بیایم و یکی از این راهها تبلیغاتی است که در رادیو و تلویزیون باید انجام شود. در مورد عوارض ناخواسته دارو، توسط مطبوعات

نشان داده شود که دارو مثل یک تیغ دو لبه است. یک لبه آن ممکن است در جهت درمان استفاده شود و طرف دیگر آن در حقیقت سم است و توصیه شود که برای درمان کمترین مقدار دارو استفاده شود. و دارویی مصرف شود که برای یک درمان ضروری است. بنابراین طبیعی است که طبیعی که در یک نسخه یک قلم یا چند قلم و یا اصلاً دارو نمی دهد بیمار باید

توجه داشته باشد که طبیب خیر بیمار را می خواهد و واقعاً بیش از آن نیازی نبوده و طبیب تشخیص داده که بیماری شخص بعد از چند روز رفع می شود و دارو برای او تجویز نمی کند و بیمار نباید توقع داشته باشد که هر وقت پیش طبیب می رود و نسخه می نوسد چند قلم دارو ذکر کند چون دارو ضمن اینکه برای بیماری مفید است. خودش سم است. اینجاست که مطبوعات و رادیو و تلویزیون با برنامه های مفید می توانند خیلی مؤثر واقع شوند تا مصرف نابسامان دارو (که در کشور ما که جزء یکی از

پزشکی، پیشنهاد می‌کنید.

سطحی است؟

استاد: در واقع بهترین راه درمان عبارت است از همکاری بین پزشک با داروساز که متأسفانه در گذشته این همکاری را به مقدار زیادی نداشتیم. در نزد پزشکان و داروسازان مشکل عمده‌ای وجود دارد و آن هم تراکم کاری پزشک و یا داروساز است و به علت عدم فراغت کافی از نظر زمانی، تماس آنها با هم کم شده است. یک دارو ساز مشکلی را که در یک نسخه می‌بیند، به علت وقت کمی که دارد و نیز به علت مراجعه کننده زیادی که دارد، وقت کافی در اختیار ندارد که با طبیب تماس بگیرد. از طرفی طبیب هم وقت کافی ندارد که گوش شنوا داشته باشد تا تلفنهای مکرری را که در امر درمان می‌شود را گوش دهد. به نظر من همین کم شدن مصرف دارو هدف و نقشی است که داروسازان می‌توانند داشته باشند. یا بر روی نسخ و یا با توضیحاتی که به بیمار می‌دهند در حقیقت می‌توانند کمک کنند به پزشک در طرز صحیح مصرف دارو بطوریکه باعث نشود که آثار سمی دارو ایجاد شود و یا باعث نشود که دارویی تأثیر گردد. وقتی که طبیب کارش را انجام داد و نسخه را نوشت. این داروساز است که می‌تواند نقش بزرگی داشته باشد و مصرف صحیح دارو را به مریض تفهیم کند تا مریض بتواند با مصرف صحیح درمان پیدا کند و متحمل عوارض ناصحیح دارو نشود. توصیه من به تمام داروسازان همین است که همکاری نزدیکی با پزشکان در امر درمان داشته باشند. تا انشاء... مثل سایر کشورها که ثمرات این نزدیکی را بین پزشکان و داروسازان می‌بینیم. ما نیز همکاری نزدیکی را داشته باشیم و شاهد آن باشیم که درمان به طریق صحیح در این کشور مانند سایر کشورها اجرا شود.

طیب و تزکیه: استاد لطفاً بفرمائید در چه انجمنهای علمی عضویت دارید؟

استاد: عضویت در انجمن های علمی:

۱- روکای Rho Chi از سال ۱۹۶۵

۲- سیگما سای Sigma Xi از سال ۱۹۶۸ تاکنون

استاد: در امر تحقیق و تدریس با پیشرفتی که در علوم پزشکی و سایر علوم وجود دارد باید بدانیم که تحقیقات و تدریس بدون ارتباطات امکان پذیر نیست. این منابع علمی را بایستی از کشورهای متعددی وارد کنیم و در اختیار اساتید قرار دهیم. اگر قرار باشد که این منابع را برای هدف و هر کس که می‌خواهد وارد کنیم این برای دولت عملی نیست بنابراین بایستی مراکز آموزشی کلیه مجلات تحقیقی و آموزشی لازم را در اختیار داشته باشند و اساتید ما بتوانند از این منابع در امر تحقیق و تدریسشان استفاده کنند همچنین با تماسهایی که با کشورهای خارج برقرار می‌شود مثل Med-line و سایر خطوطی که وجود دارد، می‌توان به آخرین تحقیقات که در یک قسمت خاص انجام می‌شود دسترسی پیدا کرد. استاد جامعه ما هم مثل سایر کشورها بایستی به این منابع دسترسی داشته باشد تا آنکه بتواند به آخرین نتایج تحقیقات در یک رشته خاص دسترسی داشته و آن یافته‌ها را به اجرا بگذارد البته نکته دیگری که فرمودید در مورد اساتید و شرکت آنها در مجامع علمی بین المللی طبعاً شرکت اساتید در مجامع بین المللی باعث یافته‌های جدید و همچنین آشنائیهای جدید با اساتید صاحب نام بین المللی که در امر تحقیق و تدریس موفق بوده‌اند، می‌شود اساتید ما باید در مجامع بین المللی شرکت داشته باشند و این خود، راهی است برای شناساندن این کشور در مجامع بین المللی که این کشور هم در امر تحقیق و تدریس فعال است و می‌تواند در دنیا سهم داشته باشد و امروز عده زیادی در کشور ما هستند که خوشبختانه تحقیقاتشان از نظر بین المللی در سطح قابل توجهی است از نظر بین المللی که شایسته است اینها در کنگره‌ها شرکت داده شوند و همچنین اساتید جوان خصوصاً آنها که در مرحله ابتدایی کار هستند با شرکت در این مجامع راههای تحقیق بسیار خوبی را پیدا کنند که کمکی به امر تحقیقات و تدریس آنها بنمایند

طیب و تزکیه: آیا به نظر حضرتعالی همکاریهای

بین پزشکان و داروسازان ما در عرصه درمان، در چه

شوراهائی عضویت دارید؟

استاد: در شوراهای زیادی عضویت داشته و یا دارم که اسامی تعدادی از آنها بقرار زیر می باشد:

عضویت در: هیئت امنای مرکزی، هیئت امناء دانشگاه علوم پزشکی تهران، هیئت ممیزه دانشگاه تهران و دانشگاه علوم پزشکی تهران (چندین دوره از جمله دوره فعلی)، شورای انتشارات دانشگاه تهران (چندین دوره از جمله دوره فعلی)، شورای پژوهشی دانشگاه تهران و دانشگاه علوم پزشکی تهران، کمیته برنامه ریزی ستاد انقلاب فرهنگی، شورای گسترش دانشگاههای علوم پزشکی، شورای عالی ارزشیابی مدارک تحصیلی، شورای داوران جشنواره خوارزمی، شورای عالی پژوهش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دبیر شورای آموزش داروسازی و تخصصی، عضو بوردممتحنه داروسازی کشور، عضو هیئت تحریریه مجله علوم جمهوری اسلامی ایران و مجله پزشکی جمهوری اسلامی ایران و مدیر مسئول مجله دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی تهران و ...

طی و تزگیه لطفاً بفرمایید اوقات فراغت خود را چگونه می گذرانید؟

حقیقت امر این است که به علت مسئولیتی که من دارم اوقات فراغت من خیلی کم است. علاوه بر تحقیق و تدریس، شرکت در جلسات متعدد اوقات فراغتم را کم کرده است. در منزل هم که هستم با بچه ها سر و کله درس می زنم و فقط وقت های کمی را که دارم به امر ورزش می پردازم. علاقه ای به تنیس و شنا دارم. هر وقتی را دارم تابستانها به تنیس و زمستانها به شنا می پردازم و معتقدم که ورزش به انسان روحیه می دهد و این خودش در کارها کمک کننده است. در کارها چه در امر تحقیق و تدریس و یا در امر درمان و توصیه ام به دانشجویان و یا در حقیقت به تمام مردم این است که ورزش به انسان روحیه می دهد و کمک می کند برای سلامتی و همین امر باعث می شود که انسان کمتر مریض شود.

- ۳- شیمی هتروسیکلیک از سال ۱۹۷۱ تاکنون
  - ۴- انجمن علمی شیمی جهانی از سال ۱۹۶۷ تاکنون
  - ۵- انجمن علمی شیمی و مهندسی شیمی ایران از سال ۱۳۴۸ تاکنون
  - ۶- عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران از سال ۱۳۷۱ تاکنون
  - ۷- عضو وابسته فرهنگستان علوم سال ۱۳۷۱
- طی و تزگیه استاد لطفاً جوایز و مدالهایی را که تاکنون دریافت نموده اید بیان فرمائید؟
- استاد:
- ۱- برنده جایزه اول تحقیقات در آمریکا برای دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی - سال ۱۹۶۷
  - ۲- برنده جایزه اول طرح های تحقیقاتی از وزارت فرهنگ و آموزش عالی در چند سال متوالی
  - ۳- مدال درجه دوم تحقیق، سال ۱۳۶۵
  - ۴- نشان درجه دوم فرهنگ، سال ۱۳۶۵
  - ۵- برنده جایزه اول تحقیقات (جشنواره خوارزمی) سال ۱۳۶۶
  - ۶- استاد ممتاز دانشگاه علوم پزشکی تهران، سال ۱۳۶۸
  - ۷- داروساز برجسته و نمونه، سال ۱۳۶۸
  - ۸- برنده جایزه اول بهترین مقاله در کنگره شیمی دانشگاه شهیدبهبشتی سال ۱۳۶۹
  - ۹- استاد نمونه دانشگاه علوم پزشکی تهران، سالهای ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳
  - ۱۰- دریافت لوح تقدیر دانشگاه علوم پزشکی تهران، سال ۱۳۷۳
  - ۱۱- انتخاب کتاب اینجانب تحت عنوان "تجزیه داروها در مایعات زیستی" به عنوان کتاب سال ۱۳۷۲. ضمناً جوایز دیگری نیز دریافت داشته ام که برای جلوگیری از طولانی شدن مطلب از ذکر آنها خودداری می نمایم.
- طی و تزگیه استاد لطفاً بیان فرمائید که در چه

است که دین مبین اسلام اهمیت خیلی زیادی برای آن قائل شده است. کمکی که آنها برای مریض می کنند، در حقیقت هم در دنیا ارزش دارد و هم در آخرت برای آنها ارزش دارد. اگر هر طبیبی این نکات را در نظر بگیرد دیگر مسئله مادی در درجات بعدی اهمیت می یابد و آن چیزی که برای طبیب هدف و آرزوست همان سلامتی مریض است که من این مسئله را در بسیاری از طبیبان دیده ام (و چیزی است که برای طبیب ارزش دارد) که شاید طبیبانی هستند که روزها و شبها نمی خوابند بخاطر بیماری این روحیه ها در اکثر طبیبان ما وجود دارد و من امیدوارم که در حقیقت تمام طبیبان ما این روحیه را داشته باشند تا ما انشاء... بتوانیم به این مریضها که واقعاً محتاج هستند کمکی کرده باشیم و باشد که این کمک در پیش خداوند محفوظ باشد.

طپ و تزکیه با تشکر از شرکت جنابعالی در این مصاحبه و لطفی که فرمودید!

طپ و تزکیه در پایان اگر پیامی برای جامعه پزشکی کشور دارید بیان فرمائید.

السلامة والله من پیامی نمی توانم داشته باشم. می دانم که جامعه پزشکی بالاتر از آن هستند که بنده حقیر در قبال آنها پیامی داشته باشم و می دانم پزشکان ما به وظیفه انسانی خودشان کاملاً آشنا هستند. در حقیقت طبابت شغل مقدسی